

do so mo mo_србија

међународна радна група за
документацију и заштиту
грађевина, места и целина
модерног покрета

Минимални документациони досије 2003

Саставила: национална радна група Србије

0.1 ФОТОГРАФИЈА ОБЈЕКТА

0.1. Наслов фотографије

Једна од четири куле у блоку 28 на Новом Београду

0.2. Извор

Internet stranica Srpski arhitekti / Serbian architects.
(<http://serbianarchitects.yolasite.com/> [20.децембар, 2016])

0.3. Датум

Недатирано

Шифра у локалној бази података
RES-RS-011-b-0006

1.	ИДЕНТИТЕТ ОБЈЕКТА	
1.1.	Данашњи назив објекта Четири куле у блоку 28 на Новом Београду, Блок 28, Нови Београд	3
1.2.	Варијантни или претходни/оригинални назив Стамбени објекти 1, 2, 3 и 4 у блоку 28 на Новом Београду	4
1.3.	Назив улице и број "Кула 1": ул. Булевар Уметности бр. 35. (некадашњи назив улице био је "Трансверзала Т5"). "Кула 2": ул. Булевар Уметности бр. 37. "Кула 3": ул. Булевар Милутина Миланковића бр.124. (некадашњи назив улице био је "Трећи Булевар"). "Кула 4": ул. Булевар Милутина Миланковића бр.122.	5
1.4.	Град Град Београд	6
1.5.	Покрајина/општина Градска Општина Нови Београд	7
1.6.	Поштански број 11070	8
1.7.	Држава Република Србија (изграђено у ФНРЈ / СФРЈ)	9
1.8.	Позиција у оквиру глобалног позиционог система "Кула 1": 44°48'50.3" N, 20°24'38.4" E "Кула 2": 44°48'48.6" N, 20°24'40.7" E "Кула 3": 44°48'48.5" N, 20°24'35.9" E "Кула 4": 44°48'46.7"N 20°24'38.7"E	10
1.9.	Класификација/типологија RES – становање: стамбене зграде са уделом пословања у приземљу	11
1.10.	Статус и датуми заштите Под претходном заштитом као део ПКИЦ Централна зона Новог Београда	12
2.	ИСТОРИЈАТ ОБЈЕКТА	
2.1.	Оригинални нацрт/намена У току 1970.године Дирекција за изградњу Новог Београда расписала је општи југословенски анонимни конкурс за добијање решења чак осам објеката кула у централној зони Новог Београда. Урбанистички третман ових кула требао је да буде једнообразан. У предвиђеном року конкурсна комисија Друштва архитеката Београда, која је била расписивач овог јавног југословенског конкурса, добила је 19 радова. После прегледа свих радова жири је одабрао архитектонско решење под шифром "Тип – С" чији је аутор био професор арх.Урош Мартиновић.	13

Према том његовом решењу у блоку 28 требало је да се изведе један објекат са садржајем пословне зграде.

Првобитна функција. Полазећи од задатка да се у истом габариту организује функција два различита садржаја као што су хотел и пословни објекат са свим могућим подваријантама унутарње поделе и диференцијације група и појединих простора дошло се до решења диспозиције типске основе са две паралелне вертикалне комуникације у језгру основе, која се може делити на два или више сектоа или се може третирати као јединствена целина.

Организована основа даје максималну могућност диференцијације и флексибилности. Код испитивања површина типских јединица (хотелске и пословне) дошло се до модула 6,00 / 6,00 метара као основног конструктивног растера који одговарају основној јединици модуларне координације. (овај модул је узет као јединица организације свих основа солитера и пратећих анекса код хотела и центра за трговину и угоститељство).

- 2.2. **Датуми: наруџбина/завршетак:** 14
1970 – 1974. године.
- 2.3. **Пројектанти архитектуре и други пројектанти** 15
Проф. арх. Урош Мартиновић, пројектант архитектуре
- 2.4. **Остале особе или догађаји везани за објекат.**
Проф. Архитектонског факултета у Београду - Урош Мартиновић (архитекта аутор кула).
Конструкција објекта разрађена је у сарадњи с експертима Уједињених нација, инжењерима Владимиром Мојсијевичем Абрамовим (Владимир Моисиевич Абрамов), Јуријем Петровићем Бујановим (Юриј Петровић Буянов), Леонидом Борисовићем Генделманом (Леонид Борисовић Генделман), и другима.
- 2.5. **Значајне измене са датумима** 17
У расположивим изворима и документацији нису пронађене информације које указују на значајније измене са датумима.
- 2.6. **Данашња намена** 18
Као и првобитна намена, данашња намена је стамбена.
- 2.7. **Постојеће стање** 19

Основни концепт – општи за куле у централној зони као и за куле у блоку 28 – Нови Београд

У уводном делу програма каже се да је "једна од основних одлика идејног урбанистичког решења централне зоне Новог Београда јесте одређена једноставност и мирноћа композиције која је грађена не од појединих објеката већ од читавог ансамбла. У таквом урбанистичком третману губи се значај обликовања појединих објеката и намеће се као нужност једноставно архитектонско решавање читавих група или низова објеката".

Из овога су проистекле само две архитектонске солуције:

- а) идентичан програм за свих осам објеката
- б) до максимума уопштено и упрошћено просторно и структурално решење типа објекта који може примити сасвим различите функције.

3.1. Општи опис

20

Пројектни услови за пројектовање блока 28 предвиђали су обавезну примену монтажног грађења. Изабрани су системи: "ИМС-Жежељ" (примењен на ламелама 5 и 6, познатим као "телевизорке"), и "Југомонт" примењен на стамбеном комплексу "потковица" и на четири куле високе спратности. При пројектовању блока 28 у целини су усвојени и примењени ови системи грађења, с тим да се водило рачуна за које објекте – с обзиром на габарите и остале елементе који од свих система више одговара.

Услови конкурса су предвиђали префабриковане система, а према речима Илије Арнаутовића, (архитекте аутора урбанистичког решења самог блока 28), одлучено је да објекти "телевизорке" буду пројектовани у ИМС систему, а објекти 1, 2, 3, 4 (четири куле) и објекат број 7 ("потковица") буду у "Југомонт" систему.

Четири куле у својој симетричној међусобној диспозицији давале су могућност, да се цела група повеже у заједничку целину. Због тога је првобитна основа промењена. Из урбанистичких услова који су предвиђали распоне и регуларне димензије објекта система ИМС: Нерегуларни облик диспозиције слова "Г", омогућавао је да је у међусобним односима оствари компактна целина четири куле. Те услове је испуњавао "Југомонт" систем са својим распоном од 3, 60 метара.

У типској кули на типском спрату остварена је групација од седам стамбених јединица:

- једна гарсоњера
- један једноособни стан
- један једноипособни стан
- два двособна стана
- два двоипособна стана.

3.2. Конструкција

21

За четири куле спратности П+16 примењен је систем префабриковане индустријализоване градње "Југомонт". У овом монтажном систему, који је добио назив "хидроградња-68" или скраћено "ХГ-68", прерађени су пројекти за четири стамбене куле П+16 у блоку 28 чија је градња првобитно била предвиђена по систему "Југомонт". Код тих објеката унет је фасадни елеменат са прозорским отвором. Поред тога повећане су величине и тежине међуспратних, зидних елемената (највећи елементи дужине 5,5 м, висине 2,7 м).

Куле по свом асиметричној и ирегуларној основи су потпуни контраст "потковици" иако су рађене у истом монтажном систему.

Из овога се може закључити да објекти рађени по разним монтажним системима, а посебно по систему ИМС и крупнопанелном систему "Хидроградња" немају карактеристике "касарничких" блокова сведених или крутих облика и неприлагодљивих, већ насупрот изражавају дотераност архитектонских и формалних квалитета грађених на основама строгог конструкцијског реда.

Сваки од четири солитера састављен је из два дела, левог и десног крака слова "Г". Леви крак има два двоипособна стана и један једноособни стан. У склопу левог крака налазе се степенице и два лифта. Десни крак има два двособна, један једноособни и једну гарсоњеру.

Леви и десни крак су између себе одвојени сеизмичком дилатацијом. У конструкцијској шеми употребљен је распон од 3,6 метара код свих просторија изузев кабинета који има распон од 2,6 метара. Код кула је употребљен фасадни елеменат (сендвич) са прозорским отвором величине 3,6 са 7,2 метра.

Употребљен је исти начин фасадне обраде, који међутим даје кулама сасвим други карактер. Смењивање пуних травеја (фасадни пуни елементи са прозорским отвором) и транспарентних отворених травеја (лође) дели објекат у типичне вертикалне елементе, који својим смицањем у тлоцрту подвлаче и наглашавају изражену карактеристичну вертикалу.

Мора се узети у обзир да те куле са двонаменском гаражом између њих и низом трговина у приземљу чине јединствену целину што поставља посебне формалне захтеве. Монтажни крупнопанелни систем је и у том погледу у потпуности испунио све захтеве.

Растр модула 6,6 / 6,6 метара даје једнообразно решење свих конструктивних распона са могућношћу највећег степена унификације елемената. То до максимума омогућава примену монтажне градње кроз префабрикацију и типизацију елемената а тиме и до рационализације изградње овако импозантног фонда јавних објеката.

3.3. Контекст 22

Четири куле са 16 спратова идентичних габарита које својим положајем у групи омогућују примену концентрисане механизације и монтаже елемената.

Такође, њихов положај је осмишљен да у што већој мери неутрализује утицај јаких ветрова, Кошаве и Северног ветра који су карактеристични за Београд.

4. ВРЕДНОВАЊЕ

4.1. Техничка вредност 23

Архитектура стамбених објеката у блоку 28 је променом префабрикованих индустријализованих система обogaђена (а не осиромашена). То је постогнуто добром сарадњом свих стручњака. Та чињеница оспорава тврђења извесног броја стручњака да монтажна градња није пружала довољно добру архитектуру и да се не може уклопити у захтеве урбанистичке просторне концепте.

4.2. Друштвена вредност 24

Убедивши се у ефикасност одабраног метода који је омогућио успешно подизање монтажних стамбених зграда на подручју Новог Београда, предузеће "Хидроградња" из Чачка уложило је напор на усавршавању технологије производње елемената, тако и самих пројеката стамбених монтажних зграда крупно-панелног типа.

За подизање ове четири монтажне куле направљена је нова фабрика полигоног типа за капацитет од три стана дневно – два пута већи од првобитног. При комплетирању ове фабрике искоришћена је постојећа опрема, ослобођена после завршетка зграде "Потковица", а додата је опрема за повећан капацитет израђена постојећим снагама предузећа. Четири стамбене куле имају укупно 468 станова.

4.3. Културна и естетска вредност 25

Специфичност композиције блока 28 огледа се у три елемента: угаона група кула од 16 спратова дата је са четири објекта поређана око централног „дворишта“ са наглашеним повезивањем у партеру и директном везом са гаражом у сутерену; оваква група кула која је први пут примењена на Новом Београду представља специфичност блока 28 у односу на друге блокове.

4.4. Историјска вредност 26

Сама по себи, архитектура четири куле у новобеоградском броку 28, спратности П+16, представља вредност, јер на добар начин повезује технологију, инжењерска решења, тему обликовања и уклапања у контекст.

Организација градилишта специфична је за монтажу крупнопанелних префабрикованих индустријализованих система, ап су они условили и на неки начин одредили међусобну диспозицију објеката, не само на примеру блока 28 на Новом Београду, него и у другим деловима некадашње Југославије.

4.5. Генерална оцена

27

Четири куле новобеоградском броку 28, представљају реинтерпретацију Ле Корбизијеових идеја, студија и теорија о становању у комплексима високе спратности (које је теоретски разрађивао у својим студијама о Озареном граду у Граду за три милиона становника).

Професор Архитектонског факултета у Београду Урош Мартиновић имао је у извесном смислу два велика узора у модернизму – Френк Лој Рајта, и Ле Корбизијеа. У свом пројекту "Фонтана" центра на Новом Београду, дао је својеврсни омаж Френк Лојд Рајту, а у случају кула високе спратности Ле Корбизијеу.

На тај начин реинтерпретиране су хуманистичке идеје карактеристичне за модернизам на Новом Београду.

5. ДОКУМЕНТАЦИЈА

5.1. Главне референце

28

1. Abramov, Vladimir, *Proizvodno iskustvo u izradi krupnih panela na poligonoj betonjerci pri podizanju bloka 28*. Izgradnja, 5, Beograd, 1971, str. 55-64,
2. Anonim, *Savetovanje o industrijalizaciji stambene izgradnje*, Stalna konferencija gradova Jugoslavije, Savezna građevinska komora, Beograd, 1960, str.1-2.
3. Anonim, *Tehnologija visokogradnje*, nastavni materijali na diplomskom studiju Građevinskog fakulteta Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku, Osijek, 2010.
4. Arnautović, Ilija, *Objekti u bloku 28 građeni po montažnom sistemu*. Izgradnja, 5, Beograd, 1971, str.17-28,
5. Čanak, Mihailo, *Funkcionalni standardi stana i zgrade*, Centar za stanovanje IMS, Beograd, 1973.
6. Čanak, Mihailo, *Ljudske potrebe i stambene funkcije*, Centar za stanovanje IMS, Beograd, 1973.
7. Čanak, Mihailo, *Funkcionalna koncepcija i upotrebna vrednost stana*, Centar za stanovanje IMS, Beograd, 1976.
8. Čanak, Mihailo, Luković, Zoran, *Uporedna analiza funkcionalnih mogućnosti skeletnih sistema i sistema sa oprečnim nosećim zidovima*, Centar za stanovanje IMS, Beograd, 1978.
9. Čanak, Mihailo, *Radna klasifikacija pravaca u savremenoj arhitekturi*. ARD review, Beograd, 2004-2005., str. 30-34, 30-41., 26-40., 42-47., 34.-40.
10. Eterović, Ivo, *Novi Beograd izbliza*, Prometej, Novi Sad, 2001.
11. Graf, Franz, Delemontey, Y. *Architecture industrialisée et préfabriquée : connaissance et sauvegarde, Understanding and Conserving Industrialised and Prefabricated Architecture*, Presses polytechniques et universitaires romandes, Lausanne, 2012.
12. Gendelman, Leonid Borisovič, *Konstruktivna rešenja stambenih zgrada bloka 28*. Izgradnja, 5, Beograd, 1971, str.47-54.
13. Glavički, Milutin, *Urbanistička koncepcija bloka 28*. Izgradnja, 5, Beograd, 1971, str.12-

- 16.
14. Koprivica, Bogdan, *Stambeni objekti izgrađeni po IMS-Žeželj sistemu u bloku 28*. Izgradnja, 5, Beograd, 1971, str.32-40.
15. Kršić, D. *Grafički dizajn i vizualne komunikacije, 1950-1975.*, Socijalizam i modernost, [ur. Kolesnik Lj.], IPU & MSU, Zagreb, 2012, str.209-226.
16. Luković, Boško, *Proizvodnja i građenje iz krupnopanelnih elemenata u bloku 28*. Izgradnja, 5,, Beograd, 1971, str.41-46
17. Martinović, Uroš, *Kule u centralnoj zoni Novog Beograda*. Izgradnja, 5, Beograd, 1971, str.29-31.
18. Margetić Urlić, Renata, *Memoari izumitelja montažnih stambenih sustava, Bogdan Budimirov, U prvom licu*. Kvartal, V, 2-2008, Zagreb, 2008, str.39.
19. Mercina, Andrej, *Ilija Arnautović: socializem v slovenski arhitekturi*, Viharnik, Ljubljana, 2006.
21. Vlak, Neven, *Projektovanje i gradnja stambenog bloka 28*. Izgradnja, 5, Beograd, 1971, str.4-11.
22. Štraus, Ivan, *Arhitektura Jugoslavije 1945–1995*, Sarajevo, 1990.
23. Grupa autora, *Fototeka stanova, kolekcija 1979, tema: Centralna zona Novog Beograda 2, Centar za stanovanje IMS, Beograd, 1979*.

Архивски извори:

24. Историјски архив Београда, ул. Палмира Тољатија бр.1, Нови Београд
25. Архива Центра за становање ИМС, Институт за испитивање материјала Србије, ул. Булевар Војводе Мишића, бр. 43., Београд, Србија

Извори илустрација:

- Сл.1. Арнаутовић, 1971: 17
- Сл.2. Главички, 1971: 15
- Сл.3-16: Internet stranica Srpski arhitekti / Serbian architects. (<http://serbianarchitects.yolasite.com/> [20.децембар, 2016])

5.2. Визуелни материјал у прилогу

29

- Слика 1: Детаљни Урбанистички План Месне Заједнице у блоку 28 на Новом Београду
- Слика 2: Макета Детаљног Урбанистичког Плана Месне Заједнице у блоку 28 на Новом Београду
- Слика 3: Детаљни Урбанистички План Месне Заједнице у блоку 28 на Новом Београду са нумерацијом четири куле које су предмет анализе.
- Слика 4: Основа четири куле.
- Слике 5-16: Додатни прилози (четири куле).

5.3. Подносилац извештаја/датум

30

- Др Драгана Мецанов, дипл.инж.арх. / децембар 2016.;

